ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)
της 20ής Ιανουαρίου 2005 *

Στην υπόθεση C-302/02,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, την οποία υπέβαλε το Oberster Gerichtshof (Αυστρία), με απόφαση της 11ης Ιουλίου 2002, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 26 Αυγούστου 2002, στο πλαίσιο της διαδικασίας που κινήθηκε εξ ονόματος του

Nils Laurin Effing,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους P. Jann, πρόεδρο τμήματος, A. Rosas, K. Lenaerts, S. von Bahr και K. Schiemann (εισηγητή), δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott
γραμματέας: R. Grass

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

έχοντας υπόψη την απόφαση που ελήφθη, κατόπιν ακροάσεως της γενικής εισαγγελέα, να κριθεί η υπόθεση χωρίς να διεξαχθεί επ' ακροατηρίου συζήτηση,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον E. Riedl,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον W.-D. Plessing και την A. Tiemann,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από την H. Michard και τον H. Kreppel,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 25ης Μαΐου 2004,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως αφορά τη συνδυασμένη ερμηνεία των άρθρων 12 ΕΚ και 3 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, για την εφαρμογή των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης

στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 1386/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουνίου 2001 (ΕΕ L 187, σ. 1, στο εξής: κανονισμός 1408/71).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαδικασίας κινηθείσας εξ ονόματος του Nils Laurin Effing, ανηλίκου τέκνου, σχετικά με το δικαίωμα του ενδιαφερομένου να συνεχίσει να εισπράττει προκαταβολές διατροφής.

Το νομικό πλαίσιο

Η κοινοτική νομοθεσία

Ο κανονισμός 1408/71

3 Ο κανονισμός 1408/71 αποσκοπεί στον συντονισμό, στο πλαίσιο της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων, των εθνικών νομοθεσιών κοινωνικής ασφαλίσεως σύμφωνα με τους στόχους του άρθρου 42 ΕΚ.

4 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού προβλέπει τα ακόλουθα:

«Ο παρών κανονισμός ισχύει για μισθωτούς ή μη μισθωτούς που υπάγονται ή υπήχθησαν στη νομοθεσία ενός ή περισσοτέρων από τα κράτη μέλη και είναι

υπήκοοι ενός από τα κράτη μέλη ή απάτριδες ή πρόσφυγες που κατοικούν στο έδαφος ενός κράτους μέλους, καθώς και για τα μέλη της οικογένειάς τους και για τους επιζώντες τους.»

5 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, που αφορά την ίση μεταχείριση, ορίζει τα εξής:

«Τα πρόσωπα που κατοικούν στο έδαφος ενός από τα κράτη μέλη και για τα οποία ισχύουν οι διατάξεις του παρόντος κανονισμού υπόκεινται στις υποχρεώσεις και απολαύουν των δικαιωμάτων που απορρέουν από την νομοθεσία κάθε κράτους μέλους υπό τους ίδιους όρους με τους υπηκόους του, υπό την επιφύλαξη ειδικών διατάξεων του παρόντος κανονισμού.»

6 Το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο η΄, του κανονισμού 1408/71, που καθορίζει το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του κανονισμού αυτού, διευκρινίζει τα εξής:

«Ο παρών κανονισμός ισχύει για όλες τις νομοθεσίες που αφορούν τους ακόλουθους κλάδους κοινωνικής ασφαλίσεως:

[...]

η) οικογενειακές παροχές.»

7 Όσον αφορά τον προσδιορισμό της εφαρμοστέας νομοθεσίας, το άρθρο 13, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71, ορίζει τα ακόλουθα:

«Με την επιφύλαξη των άρθρων 14 έως 17:

α) το πρόσωπο που ασκεί μισθωτή δραστηριότητα στο έδαφος κράτους μέλους υπόκειται στη νομοθεσία του κράτους αυτού, ακόμη και αν κατοικεί στο έδαφος άλλου κράτους μέλους ή αν η επιχείρηση ή ο εργοδότης που το απασχολεί έχει την έδρα της ή την κατοικία του στο έδαφος άλλου κράτους μέλους·

β) το πρόσωπο που ασκεί μη μισθωτή δραστηριότητα στο έδαφος κράτους μέλους υπόκειται στη νομοθεσία του κράτους αυτού, ακόμη και αν κατοικεί στο έδαφος άλλου κράτους μέλους·

[...]

στ) το άτομο στο οποίο η νομοθεσία κράτους μέλους παύει να έχει εφαρμογή, χωρίς η νομοθεσία άλλου κράτους μέλους να καταστεί εφαρμοστέα σ' αυτό σύμφωνα με έναν από τους κανόνες που αναφέρονται στα προηγούμενα στοιχεία ή με μία από τις εξαιρέσεις ή [με έναν από τους] ειδικούς κανόνες που αναφέρονται στα άρθρα 14 έως 17, υπόκειται στη νομοθεσία του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου κατοικεί, σύμφωνα με τις διατάξεις αυτής και μόνο της νομοθεσίας.»

8 Το άρθρο 73 του κανονισμού 1408/71, που φέρει τον τίτλο «Μισθωτοί και μη μισθωτοί, τα μέλη της οικογενείας των οποίων κατοικούν σε κράτος μέλος άλλο από το αρμόδιο κράτος», έχει ως εξής:

«Ο μισθωτός ή μη μισθωτός που υπάγεται στη νομοθεσία κράτους μέλους δικαιούται, για τα μέλη της οικογένειάς του που κατοικούν στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, τις οικογενειακές παροχές που προβλέπονται από τη νομοθεσία του πρώτου κράτους, σαν να κατοικούσαν τα μέλη αυτά στο έδαφος του κράτους αυτού, με την επιφύλαξη των διατάξεων του παραρτήματος VI.»

9 Το άρθρο 74 του ίδιου κανονισμού, που φέρει τον τίτλο «Άνεργοι, τα μέλη της οικογενείας των οποίων κατοικούν σε κράτος μέλος άλλο από το αρμόδιο κράτος», ορίζει τα εξής:

«Ο άνεργος μισθωτός ή μη μισθωτός που λαμβάνει παροχές ανεργίας δυνάμει της νομοθεσίας κράτους μέλους δικαιούται, για τα μέλη της οικογένειάς του που κατοικούν στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, τις οικογενειακές παροχές που προβλέπονται από τη νομοθεσία του πρώτου κράτους, σαν να κατοικούσαν τα μέλη αυτά στο έδαφος του κράτους αυτού, με την επιφύλαξη των διατάξεων του παραρτήματος VI.»

Η εθνική νομοθεσία

10 Ο österreichisches Bundesgesetz über die Gewährung von Vorschüssen auf den Unterhalt von Kindern (Unterhaltsvorschussgesetz) (αυστριακός ομοσπονδιακός νόμος περί προκαταβολής διατροφής για τη συντήρηση τέκνων, BGBl. I, 1985, σ. 451, στο εξής: UVG) προβλέπει την εκ μέρους του κράτους χορήγηση προκαταβολών διατροφής.

11 Σύμφωνα με το άρθρο 3 του UVG, η χορήγηση τέτοιας προκαταβολής εξαρτάται από την ύπαρξη τίτλου εκτελεστού εντός της επικράτειας. Ωστόσο, το άρθρο 4 του UVG ορίζει ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, οι προκαταβολές χορηγούνται έστω και αν η εκτέλεση φαίνεται να μην έχει πιθανότητες επιτυχίας ή αν δεν έχει προσδιοριστεί το ύψος του δικαιώματος διατροφής. Έτσι, το άρθρο 4, σημείο 3, του UVG ορίζει ότι προκαταβολές χορηγούνται επίσης:

«αν ο υπόχρεος προς διατροφή εκτίει εντός της επικράτειας, δυνάμει αποφάσεως ποινικού δικαστηρίου, στερητική της ελευθερίας ποινή υπερβαίνουσα τον ένα μήνα και αδυνατεί, για τον λόγο αυτόν, να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του».

Η σύμβαση για τη μεταφορά των κρατουμένων

12 Κατ' εφαρμογήν της Συμβάσεως για τη μεταφορά των καταδίκων, η οποία άνοιξε για υπογραφή στις 21 Μαρτίου 1983 στο Στρασβούργο (στο εξής: Σύμβαση) και στην οποία επισυνάφθηκαν δηλώσεις της Δημοκρατίας της Αυστρίας (BGBl. I, 1986, σ. 524), και του άρθρου 76 του Auslieferungs- und Rechtshilfegesetz (νόμου περί εκδόσεως και δικαστικής αρωγής, ARGH, BGBl. I, 1979, σ. 529), οι καταδικασθέντες εντός κράτους το οποίο έχει υπογράψει την εν λόγω Σύμβαση (κράτος της καταδίκης) μπορούν, σύμφωνα με το άρθρο 2 της Συμβάσεως, να ζητήσουν να μεταφερθούν στη χώρα καταγωγής τους (κράτος της εκτελέσεως) προκειμένου να εκτίσουν εκεί την ποινή που τους έχει επιβληθεί. Δυνάμει του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο β', της Συμβάσεως, η ποινή που επιβλήθηκε εντός του κράτους της καταδίκης μπορεί να αντικατασταθεί με ποινή προβλεπόμενη από τη νομοθεσία του κράτους της εκτελέσεως για το ίδιο έγκλημα.

13 Σύμφωνα με τις αιτιολογικές σκέψεις της Συμβάσεως, σκοπός αυτής της μεταφοράς είναι, μεταξύ άλλων, η διευκόλυνση της κοινωνικής επανεντάξεως των καταδίκων, με την παροχή, στους αλλοδαπούς στους οποίους έχει επιβληθεί ποινή στερητική της ελευθερίας εξαιτίας ποινικού αδικήματος, της δυνατότητας να εκτίσουν την ποινή τους στον κοινωνικό χώρο όπου ανήκουν.

14 Αφότου τέθηκε σε ισχύ στην Ιρλανδία, την 1η Νοεμβρίου 1995, η Σύμβαση δεσμεύει όλα τα κράτη μέλη. Η Σύμβαση τέθηκε σε ισχύ στην Αυστρία την 1η Ιανουαρίου 1987 και στη Γερμανία την 1η Φεβρουαρίου 1992, επικυρώθηκε δε επίσης από τα δέκα νέα κράτη μέλη.

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

15 Στη διαφορά της κύριας δίκης, ο αναιρεσείων, Nils Laurin Effing, προσβάλλει την απόφαση των αυστριακών αρχών να θέσουν τέρμα στην καταβολή προκαταβολών διατροφής τις οποίες εισέπραττε δυνάμει του άρθρου 4, σημείο 3, του UVG.

16 Ο πατέρας του, Ingo Effing, είναι Γερμανός υπήκοος. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο, ο τελευταίος είχε τη συνήθη διαμονή του στην Αυστρία, όπου εργαζόταν ως μισθωτός. Ως προς το σημείο αυτό, ωστόσο, η Αυστριακή Κυβέρνηση διευκρίνισε ότι ο ενδιαφερόμενος καλυπτόταν από την αυστριακή κοινωνική ασφάλιση έως τις 30 Ιουνίου 2001 υπό την ιδιότητα του εμπόρου. Ο Nils Laurin Effing είναι Αυστριακός υπήκοος. Την επιμέλειά του έχει η μητέρα του, με την οποία συμβιώνει στην Αυστρία.

17 Στις 7 Ιουνίου 2000, ο πατέρας του αναιρεσείοντος της κύριας δίκης προφυλακίστηκε στην Αυστρία και, στη συνέχεια, καταδικάστηκε σε ποινή φυλακίσεως. Τότε, δυνάμει του άρθρου 4, σημείο 3, του UVG χορηγήθηκε στον Nils Laurin Effing μηνιαία προκαταβολή διατροφής ύψους 200,43 ευρώ για το χρονικό διάστημα από 1ης Ιουνίου 2000 έως 31 Μαΐου 2003.

18 Ο πατέρας τού Nils Laurin Effing άρχισε να εκτίει τη στερητική της ελευθερίας του ποινή, στην οποία καταδικάστηκε, στις φυλακές του Garsten, στην Αυστρία. Στις 19 Δεκεμβρίου 2001, μεταφέρθηκε στη χώρα καταγωγής του, τη Γερμανία, για να εκτίσει το υπόλοιπο της ποινής του. Σύμφωνα με την απόφαση περί παραπομπής, η μεταφορά αυτή έγινε κατ' εφαρμογήν της Συμβάσεως.

19 Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέσχε η Γερμανική Κυβέρνηση, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο β', της Συμβάσεως, η ποινή που επιβλήθηκε, στην Αυστρία, στον πατέρα του αναιρεσείοντος της κύριας δίκης μετατράπηκε σε ποινή φυλακίσεως προβλεπόμενη από τη γερμανική νομοθεσία. Η κυβέρνηση αυτή ανέφερε επίσης ότι, κατά τη διάρκεια της φυλακίσεώς του, από τον Φεβρουάριο έως τον Ιούλιο του 2002, καθώς και από τον Σεπτέμβριο του 2002 έως τον Μάρτιο του 2003, ο ενδιαφερόμενος εργάστηκε έναντι αμοιβής, σύμφωνα με την υποχρέωση εργασίας την οποία επιβάλλει στους κρατουμένους το γερμανικό δίκαιο. Από τις αμοιβές αυτές, κρατήθηκαν εισφορές υπέρ του συστήματος ασφαλίσεως κατά της ανεργίας, καθώς και υπέρ του συστήματος ασφαλίσεως υγείας. Στις 3 Απριλίου 2003, ο πατέρας του αναιρεσείοντος της κύριας δίκης αποφυλακίστηκε.

20 Κατόπιν της μεταφοράς του πατέρα τού Nils Laurin Effing στη Γερμανία, το Bezirksgericht Donaustadt (Αυστρία), πρωτοβάθμιο δικαστήριο, με απόφαση που εξέδωσε στις 24 Ιανουαρίου 2002, έθεσε τέρμα, από το τέλος Δεκεμβρίου 2001, στις προκαταβολές που εισέπραττε ο τελευταίος. Κατά το δικαστήριο αυτό, έπαυσαν να πληρούνται οι προϋποθέσεις της χορηγήσεως προκαταβολών, λόγω του ότι ο πατέρας του αναιρεσείοντος της κύριας δίκης τελούσε υπό κράτηση στην αλλοδαπή.

21 Κατόπιν της αγωγής που άσκησε ο Nils Laurin Effing, το Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien (Αυστρία), κρίνοντας κατ' έφεση, επικύρωσε την απόφαση του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου. Κατ' αυτό, προϋπόθεση για τη χορήγηση προκαταβολής διατροφής δυνάμει του άρθρου 4, σημείο 3, του UVG είναι να εκτίει το πρόσωπο περί του οποίου πρόκειται την ποινή του εντός της αυστριακής επικράτειας.

22 Ο Nils Laurin Effing άσκησε «Revision» κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Oberster Gerichtshof, υποστηρίζοντας ότι η μεταφορά του υποχρέου της διατροφής σε σωφρονιστικό κατάστημα άλλου κράτους μέλους δεν συνεπάγεται την παύση των προκαταβολών διατροφής. Κατ' αυτόν, από το άρθρο 4, σημείο 3, του UVG προκύπτει ότι το εντός της αυστριακής επικράτειας σωφρονιστικό κατάστημα πρέπει να εξομοιώνεται προς οποιοδήποτε σωφρονιστικό κατάστημα επί κοινοτικού εδάφους.

23 Το Oberster Gerichtshof θεωρεί ότι το άρθρο 4, σημείο 3, του UVG έχει την έννοια ότι αποκλείει από την ευεργετική ρύθμιση της προκαταβολής διατροφής τους κατιόντες των οποίων η συντήρηση βαρύνει αλλοδαπούς υπηκόους που εκτίουν στη χώρα καταγωγής τους ποινή στερητική της ελευθερίας στην οποία καταδικάστηκαν στην Αυστρία. Στηριζόμενο στις προπαρασκευαστικές εργασίες για την πραγματοποιηθείσα το 1980 τροποποίηση της προηγουμένως ισχύουσας διατυπώσεως του UVG, το εν λόγω δικαστήριο παρατηρεί, αφενός, ότι τα τέκνα των οποίων ο υπόχρεος προς διατροφή φυλακισμένος γονέας είναι αθώα θύματα των ποινικών αδικημάτων του γονέα τους και χρήζουν κρατικής φροντίδας. Αφετέρου, η εξ αυτής απορρέουσα υποχρέωση του αυστριακού κράτους, δηλαδή η υποχρέωση μέριμνας ώστε οι κρατούμενοι να αμείβονται με τον προσήκοντα μισθό ή να τους παρέχεται με άλλον τρόπο η δυνατότητα να ανταποκριθούν στην υποχρέωση διατροφής, πρέπει να περιορίζεται στους φυλακισμένους που εργάζονται και οι οποίοι βρίσκονται σε σωφρονιστικό κατάστημα εντός της αυστριακής επικράτειας.

24 Εκτιμώντας, ωστόσο, ότι μια τέτοια ερμηνεία του άρθρου 4, σημείο 3, του UVG θα μπορούσε να συνιστά δυσμενή διάκριση λόγω ιθαγενείας και, κατά συνέπεια, παράβαση των άρθρων 12 ΕΚ και 3 του κανονισμού 1408/71, το Oberster Gerichtshof αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 12 ΕΚ σε συνδυασμό με το άρθρο 3 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 [...] την έννοια ότι απαγορεύει εθνική ρύθμιση η οποία θέτει σε δυσμενέστερη θέση τους κοινοτικούς υπηκόους που εισπράττουν προκαταβολή διατροφής όταν ο υπόχρεος για την καταβολή της διατροφής πατέρας εκτίει ποινή φυλακίσεως στη

χώρα καταγωγής του (και όχι στην Αυστρία) και, ως εκ τούτου, υφίσταται το τέκνο Γερμανού υπηκόου το οποίο ζει στην Αυστρία δυσμενή διάκριση λόγω του ότι δεν προκαταβάλλεται διατροφή με την αιτιολογία ότι ο πατέρας του εκτίει στην χώρα καταγωγής του (και όχι στην Αυστρία) ποινή στερητική της ελευθερίας του στην οποία καταδικάστηκε στην Αυστρία;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

Επί της δυνατότητας εφαρμογής του κανονισμού 1408/71

25 Όσον αφορά, πρώτον, το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71, πρέπει να παρατηρηθεί, όπως επισημαίνουν το αιτούν δικαστήριο και όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, ότι το Δικαστήριο κλήθηκε ήδη να αποφανθεί, στο πλαίσιο του κανονισμού 1408/71, επί του χαρακτηρισμού των προκαταβολών διατροφής τις οποίες προβλέπει ο UVG (αποφάσεις της 15ης Μαρτίου 2001, C-85/99, Offermanns, Συλλογή 2001, σ. I-2261, και της 5ης Φεβρουαρίου 2002, C-255/99, Humer, Συλλογή 2002, σ. I-1205).

26 Από τις προμνησθείσες αποφάσεις Offermanns, σκέψη 49, και Humer, σκέψη 33, προκύπτει ότι αυτές οι προκαταβολές αποτελούν οικογενειακές παροχές κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71.

27 Εν προκειμένω, αρκεί να διευκρινιστεί ότι το γεγονός ότι οι προκαταβολές διατροφής χορηγήθηκαν δυνάμει του άρθρου 4, σημείο 3, του UVG, ήτοι για τον λόγο ότι ο πατέρας του αναιρεσείοντος, υπόχρεος προς διατροφή, εξέτιε ποινή φυλακίσεως, και όχι κατ' εφαρμογήν της γενικής διατάξεως του άρθρου 3 του UVG, ουδόλως μπορεί να επηρεάσει τον χαρακτηρισμό των εν λόγω προκαταβολών ως «οικογενειακών παροχών» κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο η΄, του κανονισμού 1408/71. Κατά το άρθρο 1, στοιχείο κα΄, σημείο i, του εν λόγω

κανονισμού, ως «οικογενειακή παροχή» νοείται κάθε παροχή σε είδος ή σε χρήμα προοριζόμενη να αντισταθμίσει τα οικογενειακά βάρη. Συναφώς, το Δικαστήριο έκρινε ότι η έκφραση «να αντισταθμίσει τα οικογενειακά βάρη» του εν λόγω άρθρου 1, στοιχείο κα', σημείο i, πρέπει να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι αφορά, ιδίως, κρατική συνεισφορά στον οικογενειακό προϋπολογισμό η οποία σκοπεί στην ελάφρυνση των βαρών που συνεπάγεται η συντήρηση («Unterhalt») των τέκνων (προμνησθείσα απόφαση Offermanns, σκέψη 41).

28 Συνεπώς, και η χορήγηση προκαταβολών δυνάμει του άρθρου 4, σημείο 3, του UVG εμπίπτει στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71.

29 Όσον αφορά, δεύτερον, το προσωπικό πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71, η Αυστριακή Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ένας κρατούμενος που έχει μεταφερθεί σε άλλο κράτος μέλος προκειμένου να εκτίσει εκεί την ποινή του είναι μισθωτός που έχει κάνει χρήση του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, το οποίο εγγυάται η Συνθήκη ΕΚ.

30 Συναφώς, το άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 προβλέπει ότι ο κανονισμός αυτός έχει εφαρμογή στους μισθωτούς ή μη μισθωτούς που υπάγονται ή υπήχθησαν στη νομοθεσία ενός ή περισσοτέρων κρατών μελών καθώς και στα μέλη της οικογένειάς τους.

31 Τον ορισμό των όρων «μισθωτός» και «μη μισθωτός» της εν λόγω διατάξεως παρέχει το άρθρο 1, στοιχείο α', του κανονισμού αυτού. Με τους όρους αυτούς νοείται κάθε πρόσωπο το οποίο είναι ασφαλισμένο σε ένα από τα συστήματα που μνημονεύονται στο άρθρο 1, στοιχείο α', κατά των κινδύνων και υπό τους όρους που αναφέρονται στη διάταξη αυτή (αποφάσεις της 3ης Μαΐου 1990, C-2/89, Kits van Heijningen, Συλλογή 1990, σ. I-1755, σκέψη 9, και της 30ής Ιανουαρίου 1997, C-4/95 και C-5/95, Stöber και Piosa Pereira, Συλλογή 1997, σ. I-511, σκέψη 27).

32 Επομένως, όπως υπενθύμισε το Δικαστήριο, μεταξύ άλλων, με την απόφαση της 12ης Μαΐου 1998, C-85/96, Martínez Sala (Συλλογή 1998, σ. I-2691, σκέψη 36), έχει την ιδιότητα του εργαζομένου, υπό την έννοια του κανονισμού 1408/71, όποιος είναι ασφαλισμένος, έστω και κατά ενός μόνον κινδύνου, δυνάμει υποχρεωτικής ή προαιρετικής ασφαλίσεως στο πλαίσιο ενός γενικού ή ειδικού συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως αναφερομένου στο άρθρο 1, στοιχείο α΄, του κανονισμού 1408/71, και μάλιστα ανεξάρτητα από την ύπαρξη εργασιακής σχέσεως.

33 Υπό τις συνθήκες αυτές, και αντίθετα προς τα επιχειρήματα της Αυστριακής Κυβερνήσεως, ορθώς η Γερμανική Κυβέρνηση και η Επιτροπή θεωρούν ότι ο πατέρας του αναιρεσείοντος της κύριας δίκης είναι εργαζόμενος κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, δεδομένου ότι καλυπτόταν από ασφάλιση κατά της ανεργίας κατά το μεγαλύτερο διάστημα της επίμαχης περιόδου, ήτοι όταν φυλακίστηκε στη Γερμανία. Εξάλλου, το διασυνοριακό στοιχείο έγκειται στο ότι ο πατέρας του αναιρεσείοντος της κύριας δίκης είναι Γερμανός υπήκοος ο οποίος εργάστηκε στο έδαφος της Δημοκρατίας της Αυστρίας, κράτους μέλους στο οποίο, κατά τη διάρκεια της φυλακίσεώς του, έκανε χρήση του δικαιώματός του να μεταφερθεί, για να εκτίσει την ποινή του, στο κράτος μέλος από το οποίο κατάγεται.

Επί της εφαρμοστέας νομοθεσίας και της μη υπάρξεως δυσμενούς διακρίσεως λόγω ιθαγενείας

34 Όσον αφορά τον καθορισμό της εφαρμοστέας νομοθεσίας, η Αυστριακή Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι, αν το Δικαστήριο καταλήξει ότι ο κανονισμός 1408/71 έχει καταρχήν εφαρμογή στους κρατουμένους και ότι αυτοί πρέπει να θεωρούνται ως μισθωτοί, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ως ουσιώδες συνδετικό στοιχείο το κράτος μέλος εντός του οποίου απασχολείται ο μισθωτός, σύμφωνα με το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο α΄, του κανονισμού αυτού. Αυτό σημαίνει ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, ακόμα και αν ο κανονισμός 1408/71 έχει, καταρχήν, εφαρμογή στους κρατουμένους, οι προκαταβολές διατροφής τις οποίες προβλέπει το αυστριακό δίκαιο δεν πρέπει να καταβάλλονται μετά τη μεταφορά του υπόχρεου προς διατροφή κρατουμένου σε άλλο κράτος μέλος.

35 Η κυβέρνηση αυτή διευκρινίζει, εξάλλου, ότι αν αυτό το συνδετικό στοιχείο δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής, για τον λόγο, π.χ., ότι το νέο κράτος της εκτελέσεως της ποινής δεν προβλέπει την απασχόληση των κρατουμένων, πρέπει, σύμφωνα με το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ', του κανονισμού 1408/71, να λαμβάνονται ως βάση οι νομικοί κανόνες κοινωνικής ασφαλίσεως του κράτους μέλους της κατοικίας. Στην υπό κρίση περίπτωση, αυτό σημαίνει ότι, ακόμα και αν ο κανονισμός 1408/71 είχε, καταρχήν, εφαρμογή στους κρατουμένους, οι προκαταβολές διατροφής τις οποίες προβλέπει το αυστριακό δίκαιο δεν πρέπει να καταβάλλονται μετά τη μεταφορά του υπόχρεου προς διατροφή κρατουμένου σε άλλο κράτος μέλος.

36 Επιπλέον, κατά την Αυστριακή Κυβέρνηση, από τα άρθρα 73 και 74 του κανονισμού 1408/71 προκύπτει ότι το επί των οικογενειακών παροχών δικαίωμα των μελών της οικογένειας αυτού του εργαζομένου δεν θεμελιώνεται στη νομοθεσία του τόπου κατοικίας του ενδιαφερομένου μέλους της οικογένειας, αλλά στη νομοθεσία του αρμόδιου κράτους μέλους, ήτοι του κράτους εντός του οποίου απασχολείται ο εργαζόμενος.

37 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, στην υπόθεση της κύριας δίκης, έχουν εφαρμογή τόσο το αυστριακό όσο και το γερμανικό δίκαιο. Παραπέμπει, συναφώς, στο άρθρο 76 του κανονισμού 1408/71, το οποίο καθιερώνει κανόνες προτεραιότητας για την αποφυγή της σωρεύσεως δικαιωμάτων επί οικογενειακών παροχών. Η διάταξη αυτή θα ήταν περιττή αν, κατ' εφαρμογήν των κανόνων του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, είχαν πάντοτε εφαρμογή οι διατάξεις μιας μόνον έννομης τάξεως.

38 Ως προς όλα αυτά τα ζητήματα, πρέπει να παρατηρηθεί ότι οι διατάξεις του τίτλου ΙΙ του κανονισμού 1408/71, τμήμα των οποίων αποτελεί το άρθρο 13, συνιστούν ένα πλήρες και ενιαίο σύστημα κανόνων ιδιωτικού διεθνούς δικαίου. Με τις εν λόγω διατάξεις σκοπείται, μεταξύ άλλων, η αποφυγή της ταυτόχρονης εφαρμογής πλειόνων εθνικών νομοθεσιών και των εντεύθεν δυναμένων να ανακύψουν περιπλοκών (απόφαση της 11ης Ιουνίου 1998, C-275/96, Kuusijärvi, Συλλογή 1998, σ. I-3419, σκέψη 28).

39 Το εφαρμοστέο δίκαιο στην περίπτωση του εργαζομένου που βρίσκεται σε μία από τις καταστάσεις τις οποίες καλύπτουν οι διατάξεις του τίτλου ΙΙ του κανονισμού 1408/71 πρέπει, συνεπώς, να προσδιοριστεί βάσει των εν λόγω διατάξεων. Ασφαλώς, όπως παρατηρεί ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 37 των προτάσεών του, η εφαρμογή των διατάξεων μιας άλλης έννομης τάξεως δεν αποκλείεται πάντοτε. Όπως υπενθύμισε η Επιτροπή, μια τέτοια κατάσταση μπορεί να προκύψει όταν δύο σύζυγοι εργάζονται σε δύο διαφορετικά κράτη μέλη οι νομοθεσίες των οποίων προβλέπουν αμφότερες τη χορήγηση αναλόγων οικογενειακών παροχών (βλ., συναφώς, απόφαση της 9ης Δεκεμβρίου 1992, C-119/91, McMenamin, Συλλογή 1992, σ. I-6393). Εν προκειμένω, επιβάλλεται, ωστόσο, η διαπίστωση ότι κανένα στοιχείο της δικογραφίας δεν αφήνει να εννοηθεί ότι ο αναιρεσείων της κύριας δίκης μπορεί να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71 υπό ιδιότητα άλλη από αυτή του «μέλους της οικογένειας» του πατέρα του, κατά την έννοια του εν λόγω κανονισμού.

40 Σκοπός του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο α΄, είναι ο προσδιορισμός της εφαρμοστέας νομοθεσίας στην περίπτωση κατά την οποία ο εργαζόμενος, κατά την έννοια του κανονισμού 1408/71, ασκεί μισθωτή δραστηριότητα. Στην περίπτωση αυτή, εφαρμοστέα είναι η νομοθεσία του κράτους όπου ασκεί τη δραστηριότητα αυτή.

41 Αντιθέτως, το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ΄, του κανονισμού 1408/71 καλύπτει τις περιπτώσεις στις οποίες η νομοθεσία κράτους μέλους παύει να έχει εφαρμογή στον ενδιαφερόμενο λόγω, ιδίως, του ότι ο τελευταίος έπαυσε τις επαγγελματικές του δραστηριότητες χωρίς να έχει καταστεί εφαρμοστέα η νομοθεσία άλλου κράτους μέλους δυνάμει των κανόνων των άρθρων 13 έως 17 αυτού του κανονισμού. Στην περίπτωση αυτή, ο ενδιαφερόμενος υπόκειται στη νομοθεσία του κράτους μέλους εντός του οποίου κατοικεί.

42 Όσον αφορά την ερμηνεία του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο α΄, του κανονισμού 1408/71, είναι αληθές ότι, προτού προστεθεί στον κανονισμό αυτόν το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ΄, η εν λόγω διάταξη ερμηνεύθηκε υπό την έννοια ότι ένας εργαζόμενος ο οποίος παύει τις δραστηριότητες τις οποίες ασκούσε στο έδαφος κράτους μέλους και μεταβαίνει στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, χωρίς να εργάζεται εκεί, εξακολουθεί να υπόκειται στο κράτος μέλος της τελευταίας

απασχολήσεώς του, ανεξαρτήτως του χρόνου που έχει διαρρεύσει από τον χρόνο παύσεως των εν λόγω δραστηριοτήτων του και τη λήξη της σχέσεως εργασίας (απόφαση της 12ης Ιουνίου 1986, 302/84, Ten Holder, Συλλογή 1986, σ. 1821, σκέψη 15), εκτός εάν η παύση αυτή είναι οριστική (βλ. αποφάσεις της 21ης Φεβρουαρίου 1991, C-140/88, Noij, Συλλογή 1991, σ. I-387, σκέψεις 9 και 10, και της 10ης Μαρτίου 1992, C-215/90, Twomey, Συλλογή 1992, σ. I-1823, σκέψη 10).

43 Ωστόσο, το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ', που προστέθηκε στον κανονισμό 1408/71 κατόπιν της εκδόσεως της προμνησθείσας αποφάσεως Ten Holder, συνεπάγεται ότι η παύση, είτε πρόσκαιρη είτε οριστική, κάθε επαγγελματικής δραστηριότητας θέτει τον ενδιαφερόμενο εκτός του πεδίου εφαρμογής του στοιχείου α' αυτού του άρθρου 13, παράγραφος 2. Έτσι, το εν λόγω άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ', έχει εφαρμογή ιδίως στα άτομα που έπαυσαν τις επαγγελματικές τους δραστηριότητες στο έδαφος κράτους μέλους και μετέφεραν την κατοικία τους στο έδαφος άλλου κράτους μέλους (βλ. προμνησθείσα απόφαση Kuusijärvi, σκέψεις 39 έως 42 και 50).

44 Από τις διευκρινίσεις αυτές προκύπτει ότι, υπό περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, στις οποίες ένας κρατούμενος που έχει παύσει κάθε επαγγελματική δραστηριότητα στο κράτος μέλος εντός του οποίου άρχισε να εκτίει την ποινή του και ο οποίος, κατόπιν αιτήσεώς του, μεταφέρθηκε από σωφρονιστικό κατάστημα αυτού του κράτους μέλους σε σωφρονιστικό κατάστημα του κράτους μέλους καταγωγής του προκειμένου να εκτίσει εκεί τους υπόλοιπους δεκαπέντε μήνες της ποινής του, η νομοθεσία που έχει εφαρμογή στον ενδιαφερόμενο δυνάμει των κανόνων ιδιωτικού διεθνούς δικαίου του άρθρου 13 του κανονισμού 1408/71 δεν μπορεί να είναι η νομοθεσία του κράτους μέλους στο οποίο εκρατείτο προ της μεταφοράς του.

45 Πράγματι, υπό τις περιστάσεις αυτές, η εφαρμοστέα νομοθεσία δεν μπορεί να είναι παρά η νομοθεσία του κράτους μέλους εντός του οποίου ο ενδιαφερόμενος εκτίει το υπόλοιπο της ποινής του. Αυτή και μόνον η διαπίστωση αρκεί για τη λύση της διαφοράς της κύριας δίκης, χωρίς να είναι αναγκαίο να καθοριστεί αν η γερμανική νομοθεσία πρέπει εν προκειμένω να εφαρμοστεί, βάσει του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ', του κανονισμού 1408/71, ως νομοθεσία του κράτους κατοικίας του ενδιαφερομένου ή, ενδεχομένως, και λαμβανομένων υπόψη των διευκρινίσεων που περιέχονται στις παρατηρήσεις της Γερμανικής Κυβερνήσεως, βάσει του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο α', του εν λόγω κανονισμού, ως νομοθεσία του κράτους μέλους εντός του οποίου ο ενδιαφερόμενος ασκεί επαγγελματική δραστηριότητα.

46 Πρέπει, εξάλλου, να παρατηρηθεί ότι τα άρθρα 73 και 74 του ίδιου κανονισμού προβλέπουν ότι οι εργαζόμενοι που υπάγονται στη νομοθεσία κράτους μέλους (ή τα άτομα που τελούν σε ανεργία και λαμβάνουν επίδομα ανεργίας βάσει της νομοθεσίας κράτους μέλους) δικαιούνται, για τα μέλη της οικογένειάς τους που κατοικούν στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, τις οικογενειακές παροχές που προβλέπει η νομοθεσία του πρώτου κράτους μέλους (συναφώς, βλ., μεταξύ άλλων, προμνησθείσα απόφαση Kuusijärvi, σκέψη 68).

47 Επομένως, ο κανονισμός 1408/71 δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι απαγορεύει το να εξαρτά η νομοθεσία κράτους μέλους, υπό περιστάσεις όπως αυτές της διαφοράς της κύριας δίκης, τη χορήγηση των οικογενειακών παροχών στα μέλη της οικογένειας ενός προσώπου το οποίο έχει παύσει κάθε επαγγελματική δραστηριότητα επί του εδάφους του από την προϋπόθεση να διατηρεί το πρόσωπο αυτό εκεί την κατοικία του (βλ., υπό ανάλογη έννοια, προμνησθείσα απόφαση Kuusijärvi, σκέψεις 50 και 51).

48 Όσον αφορά, ειδικότερα, το άρθρο 3 του εν λόγω κανονισμού, πρέπει να υπομνησθεί ότι η διάταξη αυτή απαγορεύει κάθε διάκριση λόγω ιθαγενείας όσον αφορά τις προϋποθέσεις υπαγωγής των προσώπων που εμπίπτουν στις διατάξεις του εν λόγω κανονισμού στη νομοθεσία κράτους μέλους «υπό την επιφύλαξη ειδικών διατάξεων του παρόντος κανονισμού». Όμως, όπως κρίθηκε προηγουμένως, από τα άρθρα 13 και 73 του κανονισμού 1408/71 προκύπτει ότι, υπό περιστάσεις όπως αυτές της διαφοράς της κύριας δίκης, όπου ο πατέρας του αναιρεσείοντος της κύριας δίκης έχει παύσει να ασκεί κάθε επαγγελματική δραστηριότητα στην Αυστρία και δεν κατοικεί πλέον εκεί, η χορήγηση οικογενειακών παροχών στον τελευταίο διέπεται από τη γερμανική νομοθεσία.

49 Για παρόμοιους λόγους, πρέπει να θεωρηθεί ότι, υπό περιστάσεις όπως αυτές της διαφοράς της κύριας δίκης, ούτε το άρθρο 12 ΕΚ, στο οποίο επίσης αναφέρεται το προδικαστικό ερώτημα λαμβανομένης υπόψη της γερμανικής ιθαγένειας του πατέρα του αναιρεσείοντος της κύριας δίκης, εμποδίζει την εφαρμογή μιας νομοθεσίας η οποία, όπως ο UVG, εξαρτά τη χορήγηση οικογενειακών παροχών στα μέλη της οικογένειας κρατουμένου από την προϋπόθεση ότι το εν λόγω πρόσωπο κρατείται εντός της επικράτειας.

50 Πρέπει, συναφώς, να υπομνησθεί ότι, σύμφωνα με το άρθρο 12, παράγραφος 1, ΕΚ, απαγορεύεται, εντός του πεδίου εφαρμογής της Συνθήκης και υπό την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεών της, κάθε διάκριση λόγω ιθαγενείας. Ο κανόνας αυτός έχει τεθεί σε εφαρμογή, όσον αφορά τους μισθωτούς, με τα άρθρα 39 ΕΚ έως 42 ΕΚ, καθώς και με τις πράξεις των κοινοτικών οργάνων που εκδόθηκαν βάσει των άρθρων αυτών και, ειδικότερα, με τον κανονισμό 1408/71. Το άρθρο 3 του κανονισμού αυτού αποσκοπεί, ειδικότερα, στην εξασφάλιση, σύμφωνα με το άρθρο 39 ΕΚ, υπέρ των εργαζομένων στους οποίους έχει εφαρμογή ο κανονισμός, ισότητας στα θέματα κοινωνικής ασφαλίσεως ασχέτως ιθαγενείας (απόφαση της 28ης Ιουνίου 1978, 1/78, Kenny, Συλλογή τόμος 1978, σ. 461, σκέψεις 9 και 11).

51 Επιπλέον, ναι μεν τα άρθρα 12 ΕΚ και 3 του κανονισμού 1408/71 αποσκοπούν στην εξάλειψη των διακρίσεων λόγω ιθαγενείας οι οποίες ενδέχεται να προκύπτουν από τη νομοθεσία ή τις διοικητικές πρακτικές κράτους μέλους, δεν μπορούν όμως να απαγορεύσουν τυχόν διαφορές μεταχειρίσεως απορρέουσες από διαφορές μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών περί οικογενειακών παροχών που έχουν εφαρμογή δυνάμει κανόνων ιδιωτικού διεθνούς δικαίου όπως αυτοί του άρθρου 13, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71.

52 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι στο υποβληθέν ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι, υπό περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, όπου ένας εργαζόμενος, κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, μεταφέρεται, ως κρατούμενος, στο κράτος μέλος καταγωγής του για να εκτίσει εκεί το υπόλοιπο της ποινής του, εφαρμοστέα νομοθεσία, όσον αφορά τις οικογενειακές παροχές και σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 13, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού, είναι η νομοθεσία του κράτους μέλους αυτού. Ούτε οι διατάξεις, και ιδίως το άρθρο 3, του εν λόγω κανονισμού ούτε το άρθρο 12 ΕΚ απαγορεύουν, σε μια τέτοια κατάσταση, το να εξαρτά η νομοθεσία κράτους μέλους τη χορήγηση οικογενειακών παροχών όπως αυτές τις οποίες προβλέπει ο UVG στα μέλη της οικογένειας ενός τέτοιου κοινοτικού υπηκόου από την προϋπόθεση ότι ο τελευταίος εξακολουθεί να κρατείται εντός της επικράτειας.

Επί των δικαστικών εξόδων

53 Δεδομένου ότι η διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαίνεται:

Υπό περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, όπου ένας εργαζόμενος, κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, για την εφαρμογή των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 1386/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουνίου 2001, μεταφέρεται, ως κρατούμενος, στο κράτος μέλος καταγωγής του για να εκτίσει εκεί το υπόλοιπο της ποινής του, εφαρμοστέα νομοθεσία, όσον αφορά τις οικογενειακές παροχές και σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 13, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού, είναι η νομοθεσία του κράτους μέλους αυτού. Ούτε οι διατάξεις, και ιδίως το άρθρο 3, του εν λόγω κανονισμού ούτε το άρθρο 12 ΕΚ απαγορεύουν, σε μια τέτοια κατάσταση, το να εξαρτά η νομοθεσία κράτους μέλους τη χορήγηση οικογενειακών παροχών όπως αυτές τις οποίες προβλέπει ο österreichisches Bundesgesetz über die Gewährung von Vorschüssen auf den Unterhalt von Kindern (Unterhaltsvorschussgesetz) (αυστριακός ομοσπονδιακός νόμος περί προκαταβολής διατροφής για τη συντήρηση τέκνων) στα μέλη της οικογένειας ενός τέτοιου κοινοτικού υπηκόου από την προϋπόθεση ότι ο τελευταίος εξακολουθεί να κρατείται εντός της επικράτειας.

(υπογραφές)